

PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Maig del 2007

Presentació del rector

Introducció: la Universitat Pompeu Fabra, una universitat catalana amb vocació multilingüe

Objectiu general i reptes a assolir

El Pla d'Acció pel Multilingüisme i la seva estructura

El Vicerectorat de Promoció Lingüística

El Pla d'Acció pel Multilingüisme a la Universitat Pompeu Fabra (2007-2013)

Àmbits d'aplicació

Àmbit institucional

Àmbit acadèmic

Àmbit administratiu

Àrees d'actuació

Àrea normativa

1. L'anglès, llengua de treball a la UPF
2. La "seguretat lingüística", un concepte essencial
3. La llengua de la docència, una informació pública i vinculant
4. Protocol de gestió del multilingüisme a l'aula
5. Planificació i requisits lingüístics en els àmbits acadèmic i administratiu

Àrea de la informació

6. Desenvolupament d'una política activa d'informació en matèria de llengües

Àrea de la formació i l'acreditació

7. Desenvolupament d'una oferta completa i variada en matèria de formació en llengües
8. Desenvolupament d'una oferta completa i variada en matèria d'acreditació de coneixements lingüístics

Àrea del suport

9. Desenvolupament d'una política activa en matèria de suport lingüístic

Àrea de la dinamització

10. Desenvolupament d'una política activa en matèria de dinamització lingüística i d'impuls de la integració i de la interrelació lingüística i cultural

PRESENTACIÓ DEL RECTOR

En aquest inici del tercer mil·lenni, ens trobem immersos en un projecte de construcció d'Europa que inclou, de manera destacada, la creació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior. En aquest procés de convergència europea, que és el nostre horitzó, la mobilitat d'estudiants i de treballadors és un element essencial dels acords polítics, i la competència en diverses llengües és per tant un requisit indispensable perquè aquesta convergència i aquesta mobilitat europees esdevinguin realitat. En aquest context, la Universitat Pompeu Fabra s'enfronta al repte de continuar duent a terme la seva activitat docent i de recerca amb l'excel·lència i la vocació de servei que l'han caracteritzat i la caracteritzen; i de fer-ho, alhora, des d'una òptica d'obertura al món i a la comunitat internacional, però mantenint-se fidel, al mateix temps, a la societat que l'ha creat i que la impulsa, i preservant, naturalment, les senyes d'identitat —la llengua, la cultura, la idiosincràsia— d'aquesta societat, a la qual es deu en primer lloc. El fet que el català sigui una llengua minoritària i encara minoritzada en molts àmbits representa un repte afegit en aquest nou context de projecció cap al món, i demana solucions imaginatives —potser inèdites— i molta constància en la recerca d'aquest cert punt d'equilibri i de trobada entre la necessària internacionalització i la irrenunciable preservació de les pròpies senyes d'identitat.

Aquesta nova realitat es tradueix en una voluntat institucional de seguir les recomanacions europees en relació amb el multilingüisme per tal d'assolir un bon rendiment acadèmic i professional en un context de creixent internacionalització de la vida a escala global, tot atenent, alhora, al marc legal actualment vigent. Conseqüentment, la Universitat Pompeu Fabra fa en aquests moments de la seva trajectòria institucional —coincidint pràcticament en el temps, a més, amb la celebració, l'any 2008, de l'Any Internacional de les Llengües, impulsat per l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides amb l'objectiu de promoure la unitat en la diversitat i l'entesa internacional i com a mitjà per promoure, protegir i preservar la diversitat lingüística i cultural del món— una aposta decidida per l'aprenentatge de llengües, per la mobilitat i per un diàleg entre cultures que es basteix sobre una base inequívocament catalana. És a dir, la UPF manté la seva voluntat clara i inequívoca de servei al país. Sense deixar, doncs, d'utilitzar i de potenciar la llengua catalana, en la seva condició de llengua pròpia i oficial de la Universitat, com a vehicle normal i preferent de la docència —especialment en els estudis de grau— i de l'administració universitària i com a llengua d'acollida, la Universitat Pompeu Fabra es proposa alhora consolidar o obrir nous espais docents a altres llengües, molt especialment —però no únicament— l'anglès, com a llengua de comunicació internacional i de difusió acadèmica i científica. Amb això vol iniciar un camí progressiu i potser relativament llarg, però irreversible, cap a la trilingüïtzació, en un horitzó d'un multilingüisme més ampli de la universitat i de la societat catalanes.

Sobre la base de les premisses indicades anteriorment, amb l'objectiu d'avançar cap a aquest nou horitzó trilingüe, primera etapa en el camí cap al multilingüisme —tenint molt present en tot moment la doble accepció, individual i col·lectiva, del terme *multilingüisme*, que fa referència tant a la situació en què es parlen o s'utilitzen diverses llengües en un lloc determinat com a la capacitat d'una persona d'utilitzar diverses llengües—, i de fer-ho alhora amb la màxima claredat i la màxima transparència, amb la màxima implicació i complicitat de tothom i minimitzant al màxim els conflictes o les

zones grises, la Universitat Pompeu Fabra s'ha dotat d'aquest PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, que estableix una sèrie d'accions i d'objectius que haurien de permetre impulsar i gestionar tot aquest procés de canvi.

El PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA no és un fi en si mateix, sinó un mitjà per assolir objectius més ambiciosos de servei a la societat i al coneixement acadèmic i científic en un context d'una major projecció exterior. Aquest pla representa, doncs, un pas endavant, i no pas de poca transcendència ni de poca magnitud. Amb tot, també és important remarcar que no partim, en absolut, de zero. Ben al contrari, en molts dels àmbits i dels objectius o accions d'aquest pla la Universitat ja hi treballa des de fa anys. Així, amb la normativa "Regulació i foment de l'ús del català a la Universitat Pompeu Fabra", aprovada l'any 2000, com a marc principal de referència, la UPF duu a terme una tasca potser discreta, però constant i significativa, en àmbits tan importants com la publicació de les dades lingüístiques de la docència, la implementació d'una política informativa clara i transparent, l'articulació d'una oferta sòlida en l'àmbit de la formació i l'acreditació de coneixements lingüístics, el suport i l'assessorament lingüístics i la implementació d'un sòlid programa de Voluntariat Lingüístic per contribuir a conciliar mobilitat i identitat; tot plegat, des de ja fa temps, amb un plantejament multilingüe. Des d'aquesta perspectiva, doncs, el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA no és tant un punt de partida com la definició, la compleció, la sistematització i el decidit impuls institucional d'una concepció i d'una manera de fer que en realitat han caracteritzat la Universitat Pompeu Fabra des dels seus inicis.

Josep Joan Moreso
Rector

INTRODUCCIÓ: LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, UNA UNIVERSITAT CATALANA AMB VOCACIÓ MULTILINGÜE

OBJECTIU GENERAL I REPTES A ASSOLIR

És un fet que el marc de Bolonya, el nou paradigma educatiu europeu, ha intensificat entre nosaltres l'interès per les polítiques al voltant de les llengües, en consonància amb el que s'esdevé en els estats membres veïns. Alhora, donada la situació específica del nostre país, on fins no fa gaires anys ens hem ocupat relativament poc de l'aprenentatge de llengües estrangeres i on, a més, el francès era la primera llengua estrangera, aquest interès per l'aprenentatge de llengües ha esdevingut a hores d'ara una necessitat de caràcter urgent.

Tenint en compte, a més, que la universitat és l'últim nivell educatiu en què es pot incidir amb polítiques de formació en aquest àmbit, la implementació d'una acció decidida al voltant de l'aprenentatge d'altres llengües no pot ser ja objecte de més demora. Partim, en aquest sentit, del valor educatiu per excel·lència que tenen les llengües, centrals en el desenvolupament personal i intel·lectual, i llavor indispensable per a la projecció professional, ja que, decididament, les llengües *obren portes*.

És així mateix una opinió força generalitzada i acceptada avui dia que la universitat no pot permetre's el luxe de no jugar la carta de la internacionalització. Ambdós fets interrelacionats duen inherent, alhora, la necessitat d'avançar cap a un entorn més multilingüe que permetrà fer realitat la mobilitat d'estudiants i farà possible aquesta internacionalització.

L'objectiu de la Universitat Pompeu Fabra en l'àmbit de les llengües és doncs contribuir a configurar un marc multilingüe¹ que, des de la preservació i la promoció de la llengua i la identitat catalanes com a premissa bàsica,² permeti crear unes condicions favorables per a l'intercanvi lingüístic i cultural i per a l'enriquiment personal de totes les persones que conformen la comunitat universitària de la UPF, sobre la base de la utilització i de la interacció de diverses llengües en el desenvolupament de les activitats administratives, acadèmiques i institucionals.

A curt i a mitjà termini, això representa un triple repte. En primer lloc, consolidar l'espai que la llengua catalana ha de tenir com a llengua pròpia i oficial de la Universitat i, per tant, com a vehicle predominant de les activitats administratives i acadèmiques —especialment en el grau— de la Universitat. En segon lloc, treballar alhora per garantir la presència d'altres llengües —en una primera etapa bàsicament el castellà, com a llengua cooficial a Catalunya, i l'anglès, com a llengua franca de comunicació internacional— com a pont i com a vehicle de transmissió de coneixements i de relació amb altres persones i amb altres institucions, amb l'objectiu de garantir una adequada

¹ En aquest sentit, la Universitat assumeix i treballa per assolir els objectius que en matèria de llengües i de multilingüisme ha perfilat en els darrers anys la Comissió Europea, establerts en el *White Paper on Education and Training: Teaching and Learning. Towards the Learning Society* (1995), en virtut dels quals tots els ciutadans del continent haurien de conèixer idealment la seva pròpia llengua i almenys dues llengües més.

² “La internacionalització i la mobilitat han d'ésser compatibles amb el manteniment de la presència de les característiques culturals de Catalunya a la universitat i, en particular, de la llengua pròpia, que és també la llengua pròpia de les universitats catalanes”. (*Preàmbul de la Llei 1/2003, d'universitats de Catalunya*).

projecció de la Universitat en tots els àmbits de la seva activitat. I, en tercer lloc, potenciar o introduir en l'activitat universitària la utilització selectiva d'altres llengües del nostre entorn o que ja gaudeixen de certa tradició entre nosaltres —com ara el francès, l'alemany, l'italià o el portuguès—; de la llengua occitana, com a llengua que gaudeix d'un cert grau de cooficialitat a Catalunya,³ i d'altres grans llengües del món, com l'àrab, el rus o el xinès.

EL PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME I LA SEVA ESTRUCTURA

Per tal d'assolir aquests objectius en matèria de multilingüisme a la Universitat Pompeu Fabra a curt i a mitjà termini, la Universitat vol treballar a partir d'aquest PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA (2007-2013), que es desenvoluparà en tres àmbits d'aplicació —l'institucional, l'acadèmic i l'administratiu— a través de cinc àrees d'actuació i d'una sèrie d'accions en cadascuna d'aquestes àrees. Aquestes àrees d'actuació ens permetran dotar-nos d'una normativa adient, informar, formar, donar suport i dinamitzar, i les accions concretes en cadascuna d'aquestes àrees hauran d'emmarcar-se i desplegar-se a través d'una nova normativa, a partir de la vigent normativa “Regulació i foment de l'ús del català a la Universitat Pompeu Fabra”, i que juntament amb el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA haurà de servir de guia i de referent en tot aquest procés.

L'horitzó que es planteja en aquest document i l'estratègia dissenyada per arribar-hi —que constitueixen, probablement, un model lingüístic singular que se situa a l'avantguarda de l'actual debat sobre el rol de l'anglès en la nostra societat i en el nostre sistema educatiu— parteixen bàsicament de quatre eixos fonamentals:

1. Enfortir i incrementar la presència de la llengua catalana en tots els àmbits d'activitat de la Universitat, incloent-hi els usos docents i de recerca —amb una atenció especial als estudis de grau—, i contribuir a una major projecció i difusió internacionals de la llengua i la cultura catalanes.
2. Dotar l'anglès de l'estatus de “llengua de treball” de la Universitat, amb les implicacions que això té tant en la docència i en la recerca com en l'administració de la Universitat.
3. Establir i garantir el principi de “seguretat lingüística” per als estudiants i els professors, amb les conseqüències que se'n deriven (bàsicament que la llengua de les activitats acadèmiques és pública i vinculant per a tothom).
4. Implementar un protocol de gestió del multilingüisme a l'aula, en virtut del qual s'estableix una veritable convivència i interacció de les llengües que concilia harmònicament els drets i els deures lingüístics de totes les parts implicades i que permet avançar de manera real cap al multilingüisme.

Així, el principi i el punt de partida és que a la Universitat Pompeu Fabra la vida i les activitats acadèmiques de caràcter general es desenvolupen o poden desenvolupar-se en català, en castellà o en anglès,⁴ i que per tant, idealment, per treure'n el màxim partit i

³ “5. La llengua occitana, denominada *aranès* a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística”. (*Article 6. La llengua pròpia i les llengües oficials, de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006*).

⁴ Això no exclou, òbviament, la utilització d'altres llengües en les comunicacions orals i escrites de caràcter interpersonal o bilateral entre estudiants i professors, ni tampoc, naturalment, la utilització

per gaudir-ne plenament, tots els membres de la comunitat universitària de la UPF haurien de tenir coneixements suficients d'aquestes tres llengües. Amb tot, és obvi que, en l'àmbit de la docència, aquesta coexistència de llengües es produeix més a escala global de la Universitat que no pas a escala de cadascuna de les classes o activitats acadèmiques individuals, en les quals com a norma general s'utilitza únicament una d'aquestes tres llengües per impartir la docència oral, per escriure els materials de curs i per redactar els enunciats dels exàmens.

En principi, i més enllà dels requisits lingüístics puntuals o generals que puguin anar-se establint per als diferents col·lectius de la comunitat universitària, això significa que tant els estudiants com els professors haurien de tenir coneixements *actius* de com a mínim una de les tres llengües —és a dir, no només haurien de poder entendre-la, sinó també expressar-s'hi— i coneixements *passius* de les altres dues llengües —és a dir, haurien de poder entendre-les sense problemes—, amb la qual cosa tothom podria usar la llengua que volgués i comprendre les altres dues llengües. Amb tot, en els casos en què això no sigui així, o mentre això no sigui així per a tothom, haurà de quedar molt clar que qualsevol mancança lingüística de qualsevol docent o de qualsevol estudiant en aquest sentit —és a dir, el desconeixement o el coneixement insuficient de qualsevol d'aquestes tres llengües— no és en cap cas una mancança institucional, sinó una mancança individual, que no dóna dret, per tant, a exigir a ningú, professor, estudiant o institució, que canviï de llengua en el decurs de les activitats acadèmiques o institucionals. Sobre la base d'aquests principis, tant els professors —subjectes, si escau, a les indicacions o al vistiplau del centre corresponent o de la mateixa institució— com els estudiants tenen per tant garantit el dret a utilitzar la llengua de la seva elecció entre les dues llengües oficials i l'anglès, la qual cosa hauria de permetre tant preservar l'ús de la llengua pròpia en la docència com avançar de manera ferma i decidida cap a una trilingüització real de la comunitat universitària, amb l'enriquiment que això comporta i les possibilitats que obre.

EL VICERECTORAT DE PROMOCIÓ LINGÜÍSTICA

Per tal d'assolir aquest horitzó, i de fer-ho de manera harmònica, gradual i sense conflictes, la Universitat necessita un full de ruta, aquest pla d'acció. En aquest context, el Vicerectorat de Promoció Lingüística, en nom del rector de la UPF, presenta el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA. Els objectius estratègics i les actuacions que inclou aquest pla s'hauran d'anar modulant o ampliant al llarg del temps per tal de donar una resposta dinàmica al procés d'implantació del multilingüisme a la UPF i a totes les qüestions pràctiques que se'n vagin derivant, i s'hauran d'anar formulant, prioritzant i perioditzant amb el concurs dels diversos agents implicats i la participació de tothom, en benefici de cadascun de nosaltres i, també, del conjunt de tots nosaltres.

Malgrat, però, la transversalitat d'aquest pla d'acció —o, precisament, a causa d'aquesta transversalitat—, és imprescindible fer un esforç important i que hi hagi un òrgan central que harmonitzi, canalitzi, coordini i impulsi les diverses accions que caldrà anar duent a terme en cada moment en el marc d'aquest pla d'acció, i que vetlli en tot moment perquè es vagin assolint els objectius previstos, en els termes previstos i de la

d'altres llengües com a llengües vehiculars de determinats ensenyaments específics o de determinades accions acadèmiques de la Universitat, ja sigui perquè l'estudi de la llengua o de la cultura n'és una part central o bé per altres especificitats pròpies d'aquests ensenyaments o d'aquestes accions.

manera prevista. Aquest òrgan central impulsor del multilingüisme a la UPF estarà sota les ordres del Vicerectorat de Promoció Lingüística —que, com a òrgan polític que determina la filosofia i lidera els objectius de govern de la UPF en matèria de llengües, té, entre d'altres, les funcions de promoció lingüística i d'introducció de terceres llengües en l'ensenyament, objectius que formen part d'aquest pla d'acció—, i haurà de canalitzar i de resoldre, alhora, totes les necessitats, les incidències i els eventuals imprevistos que puguin anar sorgint.

Carmen Pérez Vidal
Vicerectora de Promoció Lingüística

EL PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA (2007-2013)

El PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA (PAM) es presenta com un seguit d'accions i d'objectius a assolir en un període (2007-2013) que abraça, en principi, dos mandats, tot i que el Pla continuï posteriorment el seu desenvolupament. El disseny d'aquest pla té una estructura que integra uns àmbits d'aplicació dins l'estructura universitària i unes àrees d'actuació que permeten cobrir necessitats diverses i específiques a l'entorn de les llengües. Aquestes dues dimensions es presenten tot seguit.

ÀMBITS D'APLICACIÓ

Per tal que l'aplicació del PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME s'estengui al conjunt de la Universitat, les accions es duran a terme en tres àmbits d'aplicació: l'institucional, l'acadèmic i l'administratiu.

Àmbit institucional

En primer lloc, i com a aixopluc per al desenvolupament d'accions en els àmbits acadèmic i de l'administració i els serveis, cal que es duguin a terme actuacions institucionals de reglamentació i normativització entorn de les llengües per determinar el que la UPF pretén assolir amb aquest pla d'acció. Això permetrà establir quines són les regles i les normes que cal seguir a la Universitat en aquest àmbit. La mateixa existència del Vicerectorat de Promoció Lingüística i del PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME i de la seva filosofia, així com la centralitat d'un projecte a l'entorn de les llengües dins el projecte global de govern de la UPF, en són el primer exponent. A continuació se'n derivaran aspectes com ara la imatge institucional, les publicacions, l'atenció al públic o la gestió de cada servei, per citar-ne només alguns exemples centrals.

Cal remarcar que el més important, la filosofia en què es basa tot el Pla, ha de permetre modelar visions i actituds, i consegüentment ha de motivar per a l'esforç que qualsevol pla implica. La filosofia compartida ens ha de permetre gestionar les complicitats i les implicacions de totes les parts que han d'intervenir en el procés de desenvolupament del Pla, i coordinar-ne les actuacions. En aquest sentit, cal implementar tot un seguit d'accions informatives per assolir el consens amb tot el sector acadèmic i rector de la Universitat, així com amb l'equip gerencial. Perquè és ben cert que en el desplegament d'una filosofia en matèria d'usos lingüístics pren especial rellevància el rol que hi juga l'individu, i que els guanys seran més notables com més gran sigui el compromís de tothom i de cadascun dels agents implicats.

Àmbit acadèmic

L'àmbit acadèmic és l'àmbit per excel·lència de la Universitat, en el qual es desenvolupen totes les accions docents i de recerca, ja sigui des del punt de vista del professorat o des del punt de vista de l'estudiant, i l'àmbit, per tant, en què caldrà desplegar el major nombre d'actuacions i de reglamentació en matèria d'usos lingüístics.

Àmbit administratiu

L'estratègia cap al multilingüisme a la UPF es completa amb l'administració de la Universitat, a la qual corresponen els serveis de gestió i de suport. L'administració té una funció estructural sense la qual els altres àmbits no poden funcionar. L'ús de les llengües en la comunicació oral, en la documentació, en la visió de projecció al món formen part essencial del Pla.

ÀREES D'ACTUACIÓ

Dins de cadascun dels tres àmbits esmentats, s'estableixen, amb caràcter transversal, cinc àrees en què caldrà desenvolupar el Pla com a conseqüència de les diferents dimensions que se'n deriven. Una primera dimensió és la de la normativització: caldrà generar normes; una segona és la de la informació: caldrà informar sobre tot el que el Pla comporta; una tercera i quarta dimensions són les de formar i donar suport, ambdues parts centrals i essencials del Pla: caldrà formar, donar acreditacions i oferir suport lingüístic; i, finalment, caldrà així mateix dinamitzar, com a part absolutament necessària per a l'èxit i el correcte desenvolupament del Pla.

Àrea normativa

La UPF és una institució de prestigi tant a Catalunya com, a un altre nivell, en l'àmbit internacional. El prestigi en totes dues esferes es realimenta, i és per això que cal continuar treballant tant en l'àmbit del grau, més orientat a l'entorn local, com en l'àmbit del postgrau, amb uns majors índexs d'internacionalització i de multilingüització, per mantenir i intensificar el prestigi atresorat.

Amb la transparència i l'orientació a l'usuari com a màxims estendards, les accions o objectius que es proposen en l'àmbit normatiu pretenen posar els fonaments perquè la UPF pugui avançar de manera progressiva, però sòlida i irreversible, cap al multilingüisme, deixant ben clar quin és l'estatus i quins els principals usos lingüístics de les tres principals llengües d'ús de la Universitat; què s'entén per "seguretat lingüística"; quins són els usos lingüístics de la docència, i com s'han de fer públics; quins són els drets i deures lingüístics d'estudiants i professors i quina interacció s'estableix entre aquests i amb les diverses llengües a l'aula, i quins són els aspectes lingüístics que cal abordar en el desplegament de l'activitat administrativa i acadèmica de la UPF, incloent-hi el Grup UPF i els centres adscrits.

1. L'anglès, llengua de treball a la UPF

Sobre la base del marc legal vigent, que garanteix per al català el caràcter de llengua pròpia i oficial de la Universitat —i que és, per tant, la llengua que cal emprar preferentment en tots els àmbits d'actuació de la Universitat— i que confereix al castellà el caràcter de llengua cooficial,⁵ la UPF estableix per a la llengua anglesa el caràcter de “llengua de treball”, amb l'objectiu de regular-ne la utilització tant en les activitats acadèmiques (docència, exàmens, bibliografia recomanada...) i de recerca (tesis, treballs per a congressos, informes tècnics...) com en les activitats de gestió (guies i plans docents, certificats i altra documentació acadèmica, convenis internacionals...) i de projecció exterior (materials de difusió, publicacions, convenis, exposicions...) de la Universitat.

La consideració de l'anglès com a llengua de treball o d'ús corrent a la Universitat Pompeu Fabra té una sèrie de conseqüències pràctiques i jurídiques, tant d'abast general com d'abast més concret, que en el seu conjunt s'hauran de determinar detalladament en la reelaboració de l'actual reglament d'usos lingüístics de la Universitat, la normativa “Regulació i foment de l'ús del català a la UPF”, aprovada per acord de la Junta de Govern de 8 de març del 2000. Aquestes conseqüències tenen a veure, entre d'altres, amb les àrees d'actuació 4 i 5 d'aquest PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, relatives, respectivament, al protocol de gestió del multilingüisme a l'aula i a la planificació i els requisits lingüístics en els àmbits acadèmic i administratiu.

D'acord amb aquest plantejament, doncs, i sense que l'anglès sigui pròpiament una llengua oficial, sí que se li atorga dins la Universitat —sense perjudici de la utilització selectiva d'altres llengües sempre que es consideri oportú, convenient o necessari— un estatus que ha de permetre utilitzar aquesta llengua amb normalitat sempre que es consideri necessari per assolir els objectius que en matèria de docència o recerca, de gestió, de projecció exterior o d'acció pel multilingüisme la Universitat pugui plantejar-se en cada moment, subjecte en tots els casos a les directrius que en matèria de planificació lingüística i de desplegament d'aquest PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA vagi establint, si escau, el Vicerectorat de Promoció Lingüística, amb l'acord o el coneixement previ, segons correspongui, del departament, del centre o del professor o professors afectats.

En termes generals, l'estatus de l'anglès com a llengua de treball de la Universitat ha de proporcionar la base jurídica necessària per emprar-lo o per exigir-ne el coneixement, sol o al costat d'altres llengües, segons s'estableixi en cada cas:

- En tota mena d'activitats institucionals, acadèmiques i docents.
- En la bibliografia obligatòria.
- En l'enunciat dels exàmens.
- Per respondre exàmens i per fer intervencions orals a classe per part dels estudiants.

⁵ “1. El català és la llengua pròpia de les universitats de Catalunya i, per tant, és la llengua d'ús normal de llurs activitats. 2. El català és la llengua oficial de les universitats de Catalunya, com també ho és el castellà [...]” (Article 6. *Llengua*, de la Llei 1/2003, d'universitats de Catalunya).

- En les guies i plans docents i en qualsevol altra documentació de tipus acadèmic.
- En les publicacions de la Universitat.
- En els processos de selecció de personal d'administració i serveis de nova contractació i en els processos de promoció interna, d'acord amb els procediments, els criteris i els nivells d'acreditació d'aquests coneixements generalment establerts per al català i per al castellà.
- En els processos de selecció de personal docent i investigador, d'acord amb els procediments, els criteris i els nivells d'acreditació d'aquests coneixements generalment establerts per al català i per al castellà.
- En els requisits que els estudiants puguin haver de complir en cada cas per accedir a uns estudis determinats o per graduar-se.

2. La “seguretat lingüística”, un concepte essencial

En les activitats acadèmiques de la Universitat, la “seguretat lingüística” és un concepte essencial en el procés d’implantació del multilingüisme a la UPF, en la mesura en què és el fonament que ha de garantir en tot moment, més enllà de l’eventual llibertat d’elecció de llengua per part del professor i de les accions de planificació lingüística que es duguin a terme a escala concreta de cada centre o departament o a escala general de la Universitat, que les activitats acadèmiques —és a dir, bàsicament les classes, tant teòriques com pràctiques, els materials i la bibliografia corresponents i els enunciats dels exàmens— es realitzaran o seran en la llengua en què s’hagi anunciat que s’impartiran o es distribuiran.

Per tant, d’acord amb el principi de seguretat lingüística —tant del professor o professora que ha d’impartir una assignatura com de l’estudiant que ha de matricular-s’hi o prendre-hi part—, les activitats acadèmiques i els materials de curs, inclosos els enunciats dels exàmens, s’han d’impartir i distribuir durant tota la seva durada en la llengua que s’hagi indicat prèviament a l’inici d’aquestes, independentment de qualsevol circumstància —com ara un eventual canvi de professor o les eventuais mancances lingüístiques de qualsevol dels alumnes o destinataris—, i aquesta opció lingüística no es pot modificar sota cap concepte ni pot ser objecte de negociació entre els estudiants i el professor d’una assignatura —igual que no se’n pot negociar el temari, el calendari, la nota mínima per aprovar, la bibliografia o els exàmens, entre altres aspectes—, perquè això crearia inseguretat lingüística.

Una conseqüència directa d’aquest principi de seguretat lingüística que presideix totes les activitats acadèmiques de la Universitat Pompeu Fabra és que la llengua de la docència és una informació pública i vinculant que tothom ha de conèixer amb prou antelació. Alhora, el principi de seguretat lingüística té una altra conseqüència important, i és que la llibertat de càtedra del docent té uns condicionants en el cas de la llengua, ja que la seva decisió està subjecta tant al mateix principi de seguretat lingüística dels estudiants com a les eventuais decisions que en matèria de planificació lingüística puguin prendre els centres o departaments o la Universitat en general. Així, doncs, si bé d’acord amb el marc legal vigent el professor pot en principi triar la llengua en què impartirà la seva docència i distribuirà els seus materials de curs, aquesta eventual llibertat d’elecció s’ha d’exercir, si és el cas —és a dir, subjecta en tots els casos a les directrius i a la planificació lingüística específica de cada centre o departament o a la política general de la Universitat en aquest àmbit— abans que es faci pública la informació sobre la llengua de la docència a través dels mitjans corresponents, i en cap cas posteriorment.

Per tal de garantir la seguretat lingüística en tots els casos sense excepció, si es dona el cas que en el moment en què cal fer pública la informació lingüística de les activitats acadèmiques es desconeix encara qui serà el professor d’una assignatura o d’una activitat acadèmica determinada, i per tant es desconeix encara quina seria la seva opció lingüística, el departament o centre afectat ha de decidir-ho anticipadament en nom seu, per seguretat lingüística dels estudiants que puguin haver de matricular-s’hi, i el professor haurà d’acatar i complir aquesta decisió. Així, els centres o departaments han de fer pública en el moment corresponent la llengua en què s’impartirà la docència de totes les seves assignatures, teòriques i pràctiques, sense excepció, també les que hagin d’impartir professors que encara no hagin estat nomenats i aquells altres professors que

poguessin no haver comunicat la seva decisió sobre aquesta qüestió al tancament del termini corresponent.

La responsabilitat perquè es compleixi el principi de seguretat lingüística en un curs o en una assignatura determinats recau en primera instància sobre el professor corresponent. Per tal que el principi de seguretat lingüística sigui efectiu i es compleixi realment, s'establiran els mecanismes oportuns per conèixer en tot moment els eventuais incompliments d'aquest precepte i canalitzar les possibles incidències, ja sigui a través dels deganats o departaments respectius i/o del Vicerectorat de Promoció Lingüística.

3. La llengua de la docència, una informació pública i vinculant

Per tal que tothom pugui exercir el seu dret a la seguretat lingüística en les activitats acadèmiques de la Universitat Pompeu Fabra, és imprescindible que tothom conegui degudament i amb prou antelació el “mapa lingüístic” de l’activitat docent de la Universitat, és a dir, la llengua en què s’han d’impartir cadascun dels cursos i assignatures de la Universitat (i dels seus centres adscrits), tant en el grau com en el postgrau, i la llengua en què s’han de difondre els enunciats dels exàmens i els materials bibliogràfics i de curs corresponents.

Per tant, cada centre o departament ha de fer pública la llengua o llengües en què s’impartiran totes i cadascuna de les seves assignatures, teòriques i pràctiques, sense excepció, i aquesta llengua serà la que, per seguretat lingüística dels estudiants, caldrà mantenir durant tot el curs o durant tota la durada de l’activitat, independentment de qualsevol circumstància, com ara un eventual canvi de professor o l’eventual presència d’estudiants que poguessin desconèixer o conèixer insuficientment la llengua en què s’imparteix la classe o activitat. En cas que en el moment de fer pública aquesta informació hi hagués assignatures per a les quals encara no s’hagués nomenat el professor, o en cas que un professor pogués no haver facilitat aquesta informació a l’acabament del termini per fer-ho, correspondrà al centre o departament decidir l’opció lingüística per a l’assignatura o activitat afectades, decisió que el professor o professors corresponents hauran d’acatar i complir.

La llengua de la docència, dels enunciats dels exàmens i de la bibliografia i els materials de curs té doncs caràcter vinculant per al professor, que, per seguretat lingüística, l’ha de mantenir durant tota la durada del curs o de l’activitat, i no pot canviar-la per cap motiu ni en cap circumstància.

Per tal que tots els estudiants sàpiguen exactament en quina llengua s’imparteix cadascuna de les assignatures o activitats acadèmiques, tant per a les assignatures teòriques com per a les assignatures pràctiques i tant pel que fa als estudis de grau com pel que fa als estudis de postgrau, els centres o departaments difondran aquesta informació a través dels mitjans pertinents, i els professors l’hauran d’incloure, a més, en el pla docent de l’assignatura o del programa de postgrau corresponent.

4. Protocol de gestió del multilingüisme a l'aula

Sobre la base de les accions o objectius anteriors —que hauran permès regular la presència de l'anglès com a llengua de treball, establir el principi de seguretat lingüística d'estudiants i professors i donar caràcter públic, obligatori i vinculat a la llengua de la docència i de les activitats acadèmiques en general, incloent-hi la llengua dels enunciats dels exàmens i de la bibliografia i els materials de curs—, i per tal de materialitzar ja una veritable política d'avenç cap al multilingüisme a la Universitat, cal determinar i concretar exactament quins són els drets i deures dels professors i dels estudiants a l'aula i en les activitats acadèmiques, i com interactuen entre si aquests deures i obligacions tant respecte a les tres principals llengües d'ús de la Universitat com a l'eventual utilització d'altres llengües.

Així, en el marc d'aquesta acció o objectiu s'estableix un protocol de gestió del multilingüisme a l'aula que ha de permetre, tot conciliant els drets i deures de tothom:

- Complir el marc legal vigent generalment establert pel que fa a les dues llengües oficials a Catalunya, d'una banda, i fer-lo compatible amb l'estatus de llengua de treball que l'anglès té a la Universitat Pompeu Fabra, d'altra banda.
- Assegurar la presència i la interacció del català, el castellà i l'anglès en les diverses situacions comunicatives que es produeixen a les aules de la Universitat, independentment de quina sigui la llengua emprada en la docència i de quina sigui la procedència dels estudiants que assisteixen a una classe, en un marc d'intercomprensió entre els estudiants de diverses procedències i entre aquests i els professors.
- Preveure i regular la utilització d'altres llengües en la relació acadèmica interpersonal que amb caràcter bilateral pugui acordar-se entre professors i estudiants.
- Contribuir decisivament al fet que es respectin els usos lingüístics establerts a la Universitat, i a evitar, per tant, que la internacionalització es faci sempre en detriment de la presència de la llengua catalana a les aules.
- Evitar o reduir a la mínima expressió qualsevol conflicte a les aules per motius lingüístics.
- Facilitar la presència d'estudiants i de professors estrangers i garantir, en la mesura del possible, una certa igualtat d'oportunitats entre aquests i els estudiants i els professors locals, amb l'objectiu d'avançar de manera harmònica cap a la internacionalització i la trilingüïtzació de la Universitat, primera etapa en el camí cap a un multilingüisme més ampli de la Universitat.
- Permetre i possibilitar un cert grau d'internacionalització “a casa” tant dels estudiants com dels professors locals de la Universitat, que podran així adquirir o reforçar els seus coneixements d'anglès, i eventualment d'altres llengües, sense sortir de la Universitat.

En virtut d'aquest protocol de gestió del multilingüisme a l'aula, doncs, i en el marc de la nova política d'avenç cap al trilingüisme català-castellà-anglès, primera fase en l'estratègia cap al multilingüisme a la UPF, el principi i el punt de partida és que,

amb caràcter general, a la Universitat Pompeu Fabra la vida i les activitats acadèmiques es desenvolupen o poden desenvolupar-se en català, en castellà o en anglès, sense perjudici, naturalment, de la utilització d'altres llengües en les relacions interpersonalmentals o de caràcter bilateral i en determinats ensenyaments específics o en determinades accions acadèmiques de la Universitat, ja sigui perquè l'estudi de la llengua, de la traducció o de la cultura són una part central dels continguts acadèmics o bé per altres especificitats pròpies d'aquests ensenyaments o d'aquestes accions. Per tant, idealment, per tal de treure'n el màxim partit i de poder gaudir-ne plenament, tots els estudiants i professors han de tenir coneixements actius (capacitat de comprensió i d'expressió) d'almenys una de les tres llengües i com a mínim coneixements passius (capacitat de comprensió) de les altres dues llengües. Això ha de permetre garantir uns drets i establir uns deures per a estudiants i professors, en el sentit que tothom ha de tenir el dret d'expressar-se oralment i per escrit en la llengua de la seva elecció, i l'obligació, en contrapartida, de respectar l'opció lingüística dels altres, els entengui o no.

Així, independentment de quina sigui la llengua que el docent utilitzi per impartir una classe i per redactar els enunciats dels exàmens (subjecte, en el cas de l'anglès, al vistiplau del deganat corresponent, si més no en una primera fase), tots els estudiants poden expressar-s'hi oralment i per escrit en la llengua oficial que prefereixin o bé en anglès, si bé en aquest darrer cas cal també, si més no en una primera fase (i només, òbviament, en les assignatures que no s'imparteixin en aquesta llengua), que ho comuniquin prèviament al professor a l'inici de curs, per tal que aquest pugui, si cal, arbitrar els mitjans de suport que consideri oportuns.

Més enllà d'aquesta triple oficialitat lingüística del català, el castellà i l'anglès a l'aula, i sense perjudici d'aquesta, el professor i l'estudiant poden acordar bilateralment establir una relació acadèmica interpersonal —és a dir, per a les seves comunicacions orals o escrites fora de l'aula i per a la redacció, si és el cas, dels exàmens i dels treballs de curs per part de l'estudiant— en qualsevol altra llengua que tots dos coneguin suficientment.

Tot seguit definim el que ha de ser el protocol de gestió del multilingüisme a l'aula en el marc d'aquest pla.

PROTOCOL DE GESTIÓ DEL MULTILINGÜISME A L'AULA

1. Els usos lingüístics i la convivència de les llengües en la docència

1.1. Drets i deures del professor o professora

1.2. Drets i deures de l'estudiant

1.3. Drets i deures de l'estudiant d'intercanvi

2. Conciliar drets i deures per compatibilitzar identitat i internacionalització i per avançar cap al multilingüisme

1. Els usos lingüístics i la convivència de les llengües en la docència

En aquest nou context multilingüe a la UPF, estudiants i professors tenen uns drets, i també uns deures, que han de conèixer, complir i respectar. D'acord amb el marc legal vigent i amb l'horitzó de multilingüisme que la UPF es proposa d'assolir, s'estableixen una sèrie de pautes i de recomanacions bàsiques per gestionar el multilingüisme a l'aula. Són les següents:

1.1. Drets i deures del professor o professora

El professor o professora de cada assignatura té dret a decidir si imparteix les classes i redacta els enunciats dels exàmens en català, en castellà o en anglès⁶ —subjecte, especialment en el cas de l'anglès, al vistiplau del centre o departament corresponent i als requisits generals que la Universitat pugui establir en cada cas— i, obligatòriament, ha de fer constar la seva decisió en aquest sentit en la guia o el pla docent de l'assignatura o en el programa de postgrau corresponent. Aquesta informació, que es farà pública a través dels mitjans oportuns perquè l'estudiant pugui conèixer-la degudament abans de l'inici de les classes, té caràcter vinculant per al professor o professora i per a la Universitat, de manera que, per seguretat lingüística, s'ha de complir necessàriament al llarg de tota l'activitat acadèmica.

Per tant, el professor o professora ha de saber que qualsevol petició de canvi de llengua de la docència que pugui realitzar un estudiant és improcedent, i que no hi pot accedir per cap motiu ni sota cap circumstància, perquè això causaria inseguretat lingüística en els estudiants, i eventualment també en ell mateix. Davant d'una petició de canvi de llengua per part d'un estudiant, doncs, cal invocar el principi de seguretat lingüística que presideix i regula les activitats acadèmiques de la Universitat, i recordar alhora a l'estudiant que ja se l'ha informat a bastament sobre aquesta circumstància tant a través de la guia o el pla docent de l'assignatura com a través de la web dels estudis i dels coordinadors d'intercanvi, en el cas dels estudiants forans, i que, a més, la Universitat posa a l'abast de la comunitat universitària una sèrie d'eines i de recursos formatius, informatius i de suport perquè tothom pugui adquirir coneixements lingüístics suficients en com a mínim les tres principals llengües d'ús de la Universitat.

D'altra banda, però, el professor o professora té el deure d'acceptar en tots els casos que, sigui quina sigui la llengua en què imparteixi les classes o redacti els enunciats dels exàmens, els estudiants puguin expressar-se, oralment i per escrit (incloent-hi la realització d'exàmens i treballs), en català, en castellà o en anglès, si bé en aquest darrer cas l'estudiant n'ha d'informar prèviament el professor o professora a l'inici del curs, per tal que si aquest no en té coneixements suficients tingui temps d'arbitrar mesures que li permetin seguir les intervencions o corregir els exàmens o els treballs que es facin en anglès, recurrent si cal al concurs d'altres estudiants del curs o de col·legues de departament.

Finalment, el professor o professora també pot, si vol i així ho acorda bilateralment amb l'estudiant, utilitzar qualsevol altra llengua que tots dos coneguin suficientment per a la seva relació acadèmica individual amb un estudiant. Aquesta altra llengua lliurement acordada per ambdues parts pot utilitzar-se en les comunicacions interpersonals, orals i escrites, que tinguin lloc fora de l'aula, i també per a la realització dels exàmens i treballs de curs per part de l'estudiant, però no, com és lògic, dins de l'aula ni en presència d'altres estudiants.

⁶ Això no exclou, òbviament, la utilització d'altres llengües en ensenyaments específics o en determinades accions acadèmiques de la Universitat, ja sigui perquè l'estudi de la llengua o de la cultura n'és una part central o bé per altres especificitats pròpies d'aquests ensenyaments o d'aquestes accions, que es regeixen, doncs, per la seva pròpia dinàmica lingüística.

1.2. Drets i deures de l'estudiant

L'estudiant, per la seva banda, té dret a utilitzar la llengua oficial de la seva elecció o bé l'anglès —en aquest cas, i sempre que l'assignatura no s'imparteixi en aquesta llengua, avisant prèviament el professor o professora d'aquesta circumstància— per intervenir a classe, tant oralment com per escrit, i per realitzar els exàmens i els treballs corresponents, independentment de quina sigui la llengua utilitzada pel professor o professora per impartir docència o per redactar els enunciats dels exàmens. A més, en cas que el professor o professora conegui suficientment alguna altra llengua també coneguda per l'estudiant i que aquell ho accepti expressament, l'estudiant podrà utilitzar aquesta altra llengua en la seva relació acadèmica interpersonal amb el professor o professora fora de l'aula, i també podrà, si escau, redactar-hi els exàmens i els treballs de classe, sempre subjecte als termes expressament indicats pel professor o professora, que té plena llibertat per acceptar o rebutjar tota proposta en aquest sentit.

Per reforçar les seves competències lingüístiques, d'altra banda, l'estudiant té dret a prendre part en els cursos de llengües que se li ofereixen i a participar en les activitats del Voluntariat Lingüístic, que inclouen, entre d'altres, una borsa d'intercanvi de conversa que permet adquirir o millorar els propis coneixements de llengües en un context informal.

Per contra, l'estudiant té el deure de saber en quina llengua o llengües s'imparteix cada assignatura abans de matricular-s'hi, i no pot, per tant, demanar al professor o professora, en cap cas ni sota cap circumstància, que canviï de llengua, perquè qualsevol canvi violaria el principi de seguretat lingüística, que presideix i regula el desenvolupament de l'activitat acadèmica a la Universitat Pompeu Fabra.

1.3. Drets i deures de l'estudiant d'intercanvi

L'estudiant d'intercanvi té, des del punt de vista de l'ús de les llengües, els mateixos drets i deures que la resta d'estudiants de la Universitat, de manera que té dret a utilitzar la llengua oficial de la seva elecció o bé l'anglès —en aquest cas, i sempre que l'assignatura no s'imparteixi en aquesta llengua, avisant prèviament el professor o professora d'aquesta circumstància a l'inici del curs— per intervenir a classe, tant oralment com per escrit, i per realitzar els exàmens i els treballs corresponents, independentment de quina sigui la llengua utilitzada pel professor o professora per impartir docència o per redactar els enunciats dels exàmens. A més, en cas que el professor o professora conegui suficientment alguna altra llengua també coneguda per l'estudiant i que aquell ho accepti expressament, l'estudiant podrà utilitzar aquesta altra llengua en la seva relació acadèmica interpersonal amb el professor o professora fora de l'aula, i també podrà, si escau, redactar-hi els exàmens i els treballs de classe, sempre subjecte als termes expressament indicats pel professor o professora, que té plena llibertat per acceptar o rebutjar tota proposta en aquest sentit.

Per reforçar les seves competències lingüístiques, d'altra banda, l'estudiant d'intercanvi té dret a prendre part en els cursos de llengües que se li ofereixen —que són gratuïts en el cas del català i parcialment gratuïts en el cas del castellà— i a participar en les activitats del Voluntariat Lingüístic, que inclouen, entre d'altres, una borsa d'intercanvi de conversa que permet adquirir o millorar els propis coneixements de llengües en un context informal.

Per contra, l'estudiant d'intercanvi té el deure de saber en quina llengua o llengües s'imparteix cada assignatura abans de decidir si pot o vol matricular-s'hi —en funció, entre d'altres, dels seus coneixements de la llengua o llengües de la docència, però subjecte, en qualsevol cas, a la normativa acadèmica del centre o estudi corresponent—, i no pot, per tant, demanar al professor o professora, en cap cas ni sota cap circumstància, que canviï de llengua, perquè qualsevol canvi violaria el principi de seguretat lingüística, que presideix i regula el desenvolupament de l'activitat acadèmica a la Universitat Pompeu Fabra.

2. Conciliar drets i deures per compatibilitzar identitat i internacionalització i per avançar cap al multilingüisme

En virtut, doncs, dels drets i deures que s'estableixen en aquest protocol de gestió del multilingüisme a l'aula, els professors tenen dret a triar la llengua de les seves classes, dels enunciats dels exàmens i de la bibliografia i els materials de curs corresponents —subjectes, en última instància, a la planificació i, en el cas de l'anglès, al vistiplau dels centres o departaments corresponents i a les eventuais instruccions del Vicerectorat de Promoció Lingüística— abans de l'inici de l'activitat acadèmica, però tenen en contrapartida l'obligació, per seguretat lingüística dels estudiants i d'ells mateixos, d'utilitzar la llengua o llengües indicades al llarg de tot el curs o de tota l'activitat acadèmica, sense possibilitat d'introduir cap canvi en aquest sentit, ni per iniciativa pròpia ni a petició de cap estudiant.

Els estudiants, per la seva banda, tenen dret a relacionar-se amb els professors en la llengua oficial que prefereixin o bé en anglès, en aquest darrer cas, i sempre que l'assignatura no s'imparteixi en aquesta llengua, comunicant-ho prèviament al professor o professora a l'inici de l'activitat acadèmica.

Més enllà de les tres principals llengües d'ús de la Universitat —el català, llengua pròpia i oficial; el castellà, llengua cooficial, i l'anglès, llengua de treball—, la UPF permet i encoratja, amb l'objectiu de facilitar la comunicació i de fomentar el multilingüisme, la utilització d'altres llengües en la relació acadèmica interpersonal que s'estableix entre professor i estudiant, concretament per a la comunicació interpersonal fora de l'aula i per a la realització, si és el cas, dels exàmens i dels treballs de curs per part de l'estudiant.

Aquesta política de conciliació de drets i deures d'estudiants i professors en un marc bàsicament trilingüe, però obert selectivament a un multilingüisme més ampli, obliga tant els professors com els estudiants, siguin d'aquí o de fora, a fer un esforç per adquirir almenys una competència passiva en català, en castellà i en anglès i a tenir un domini actiu d'alguna d'aquestes tres llengües, de manera que cadascú pugui expressar-se en la llengua de la seva elecció sense que ningú, tant si l'entén com si no l'entén, pugui oposar-s'hi ni fer-lo canviar de llengua. Aquesta convivència de llengües a les aules representa una comoditat perquè permet a cada estudiant expressar-se en la llengua de la seva elecció, però exigeix alhora un esforç, com s'ha dit, perquè obliga tothom a acceptar que els altres també poden expressar-se en la llengua de la seva elecció, amb l'esforç de comprensió de les altres dues llengües que això comporta.

Així, el fet que en una assignatura impartida en català, posem per cas, els estudiants puguin intervenir, oralment i per escrit, i redactar els exàmens i els treballs tant en català com en castellà i en anglès té l'avantatge que hi poden assistir tant aquells estudiants que coneixen perfectament la llengua catalana com aquells que en tinguin únicament coneixements passius, com succeeix sovint amb els estudiants d'intercanvi que han seguit els cursos de català que els ofereix la Universitat o amb altres estudiants, d'aquí o d'arreu. Paral·lelament, aquest multilingüisme a l'aula permet alhora posar en peu d'igualtat els qui dominen clarament la llengua de la docència i els qui només en tenen coneixements passius, a nivell de comprensió, en la mesura en què tothom té el dret d'intervenir a classe, d'examinar-se o de redactar els treballs de curs en la llengua que domini més, entre el català, el castellà i l'anglès.⁷ Alhora, el fet que en una classe en català se sentin intervencions dels estudiants en català, en castellà i en anglès reforça el multilingüisme del conjunt dels estudiants de la classe —i també del professor o professora—, en la mesura en què tothom s'acostuma a sentir la llengua de l'altre i es veu esperonat a comprendre-la, sense haver, però, de renunciar a la seva. Els mateixos arguments valen per a una classe que s'imparteixi en castellà, i més encara per a una classe que s'imparteixi en anglès, ja que això permetrà, posem per cas, als estudiants catalans que només tinguin un domini passiu de l'anglès assistir a una assignatura impartida en aquesta llengua i reforçar-ne així els coneixements i el domini, però sense haver d'examinar-s'hi si consideren que no en tenen un domini suficient, ja que l'obligació de fer-ho podria posar en perill per motius lingüístics l'acreditació dels coneixements realment adquirits i la superació, per tant, de l'assignatura.

Aquesta política de multilingüisme sobre una base inicial de tres llengües, el català, el castellà i l'anglès, és probablement l'únic camí que, tot conciliant els drets i deures d'estudiants i professors, ha de permetre:

⁷ Aquesta norma general no afecta, com és lògic, determinats ensenyaments o determinades accions acadèmiques específiques en què l'estudi de la llengua o de la cultura n'és una part central, ni tampoc altres possibles casos anàlegs, que es regeixen, doncs, per la seva pròpia dinàmica lingüística. Igualment, aquesta norma general tampoc no impedeix que l'estudiant pugui eventualment utilitzar altres llengües en la seva comunicació interpersonal amb el professor o professora fora de l'aula o per redactar els exàmens o els treballs de classe, si així ho acorda bilateralment amb el professor o professora.

- a)* conciliar la necessària internacionalització amb la irrenunciable preservació de la llengua pròpia en la docència universitària;
- b)* garantir els drets lingüístics tant dels professors com dels estudiants, tot vetllant alhora perquè la participació dels estudiants a classe es faci en igualtat d'oportunitats; i
- c)* avançar de manera ferma i decidida, però harmònica, cap a una Universitat Pompeu Fabra genuïna i fidel a les seves arrels però autènticament multilingüe i oberta al món.

5. Planificació i requisits lingüístics en els àmbits acadèmic i administratiu

Un cop establertes les condicions prèvies (l'anglès, llengua de treball a la UPF), els conceptes essencials (seguretat lingüística, caràcter obligatori i vinculant de la llengua de la docència) i les regles bàsiques que regulen la interacció comunicativa en les activitats acadèmiques a la Universitat (drets i deures i gestió del multilingüisme a l'aula), cal abordar ara específicament la planificació i els requisits que es volen implementar tant en l'àmbit acadèmic (a escala dels diversos estudis de grau i de postgrau i a escala general de la Universitat) com en l'àmbit administratiu.

Àmbit acadèmic

Un primer aspecte que té a veure amb la planificació i els requisits lingüístics en l'àmbit acadèmic és la regulació tant dels usos lingüístics de la gestió acadèmica (que tindrien a veure, bàsicament, amb les llengües en què cal editar i difondre els plans docents i la documentació administrativa i acadèmica en general, les responsabilitats en matèria de recollida i de publicació de la llengua de la docència, la responsabilitat d'informar degudament els estudiants de cada centre en matèria de llengües...) com l'eventual planificació dels usos lingüístics de la docència (és a dir, l'eventual establiment de percentatges, de grups o d'itineraris lingüístics, ja sigui en l'àmbit concret de cada estudi o bé a nivell general de la Universitat), així com l'establiment dels requisits lingüístics que, si és el cas, puguin haver de complir amb caràcter general tant els professors per impartir docència en una llengua determinada com els estudiants per poder-se matricular d'una assignatura o d'un curs impartits en una llengua concreta. En el cas dels estudiants, aquesta qüestió també pot plantejar-se en termes de si podria ser convenient exigir un nivell mínim de coneixements de llengües (de català, de castellà i d'anglès, amb caràcter general) per poder accedir a la Universitat i/o per graduar-se o per postgraduar-se.

Aquesta planificació lingüística pot preveure, entre moltes altres, mesures com ara determinar un percentatge mínim de presència de la llengua catalana a les aules; establir uns objectius d'increment de la docència en llengua anglesa en els diversos estudis, amb el doble objectiu de garantir la internacionalització tant dels estudis de la UPF com la internacionalització "a casa" dels estudiants propis de la UPF, que tindrien d'aquesta manera l'opció d'incrementar el seu domini acadèmic de la llengua anglesa, o considerar la possibilitat d'incloure en tots els plans docents l'exigència de realitzar una estada a l'estranger abans de finalitzar els estudis, amb l'objectiu de fomentar la multilingüïtzació i la internacionalització dels estudiants de la Universitat.

En sentit estricte, les actuacions que es facin en aquest àmbit són les que permetran visibilitzar realment el grau d'aplicació real de la política de multilingüisme de la Universitat, en la mesura en què es materialitzarà la seva aplicació a l'àmbit acadèmic, sobre la base de totes les accions i objectius que precedeixen i segueixen aquest punt. Per això és important que aquesta planificació es faci amb la intervenció i la implicació dels òrgans de decisió de l'àmbit acadèmic, tant en el grau com en el postgrau, i implicant-hi també els centres adscrits.

Àmbit administratiu

En l'àmbit administratiu, la planificació lingüística té a veure, primerament, amb la necessitat de perfilar lingüísticament els diferents llocs de treball del personal d'administració i serveis de la Universitat, de tal manera que, sense perjudici dels requisits de coneixements de català i de castellà que ja s'estableixen tant en la legislació vigent en general com en la normativa "Regulació i foment de l'ús del català a la Universitat Pompeu Fabra" en particular, per poder accedir a determinats llocs de treball de la Universitat o per promocionar-s'hi calgui acreditar un nivell determinat de llengua anglesa, en funció de les característiques i de les necessitats del lloc de treball. D'altra banda, la planificació lingüística en l'àmbit administratiu també té a veure amb la programació d'un pla de formació en llengua anglesa que permeti donar resposta a les necessitats específiques del personal d'administració i serveis en la matèria.

Amb l'objectiu, doncs, de donar resposta tant a les noves necessitats comunicatives inherents a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior com a les necessitats que es deriven de la implementació del PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, i amb la voluntat d'afavorir l'adaptació al nou espai europeu i d'esperonar la formació, la competitivitat i l'acreditació dels coneixements de llengua anglesa per part dels membres del personal d'administració i serveis, el Vicerectorat de Promoció Lingüística pactarà amb els òrgans pertinents i amb tots els agents implicats l'establiment dels corresponents nivells de llengua i les condicions d'acreditació, establint una vinculació amb el pla de formació en llengua anglesa i amb els mecanismes d'acreditació establerts amb caràcter general per al català i per al castellà. A més, provisionalment es podrà establir, si cal, un sistema de cobertura "col·legiada", per serveis o unitats, de les necessitats lingüístiques en llengua anglesa, de manera que en cada unitat, servei, secretaria, recepció, etc., hi hagi sempre com a mínim una persona que tingui les competències mínimes necessàries de llengua anglesa, tant pel que fa a l'expressió oral com pel que fa a l'expressió escrita.

Àrea de la informació

L'encert o el desencert en la política d'informació i de difusió sobre el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA determinarà, de ben segur, el nivell d'implicació i d'adhesió i, per tant, també el grau d'èxit del Pla. Per aquest motiu, és molt important dissenyar una estratègia de difusió de la informació que es vagi escampant en cercles concèntrics, de dalt cap a baix, i que permeti a totes les persones i a tots els col·lectius de la comunitat universitària de la UPF saber tot el que han de saber en relació amb la nova situació lingüística a la Universitat, amb l'objectiu d'avançar harmònicament cap a un horitzó multilingüe.

En aquesta àrea d'actuació s'inclouen, doncs, les accions o objectius destinats a informar adequadament tots els membres de la comunitat universitària de la UPF sobre el conjunt del PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, és a dir, sobre quina és la política lingüística de la Universitat, amb tot el que se'n deriva, i també sobre quina és l'estratègia que se segueix per implementar-la i sobre quins són els recursos i el suport que s'hi destinen.

6. Desenvolupament d'una política activa d'informació en matèria de llengües

Una eina central i cabdal per desenvolupar activament aquesta política d'informació en matèria de llengües és el portal “Les llengües a la UPF”, que es va posar en marxa a l'inici del curs 2006-2007 amb l'objectiu, precisament, d'esdevenir el punt de referència obligat en l'àmbit de les llengües a la Universitat, i que es fa i s'ha de fer ressò, per tant, de tots els aspectes d'aquesta política. En aquest sentit, doncs, caldrà anar completant i actualitzant degudament el portal de les llengües de la UPF amb tota la informació relativa a la nova situació lingüística de la UPF i a l'estratègia per assolir-la i implementar-la sense conflictes i conciliant drets i deures de tothom, de manera que tothom pugui saber en tot moment tot el que ha de saber en aquest àmbit.

Més enllà, però, d'aquest instrument, el Vicerectorat de Promoció Lingüística haurà d'anar implementant, sobretot en una primera fase, altres accions informatives i dinamitzadores sobre el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, tant de caràcter personal com de caràcter sectorial o de caràcter general de la Universitat, en diversos formats —tríptics, avisos, cartes, missatges, sessions presencials...— i per diversos agents i mitjans —a través dels degans i directors, de la Comissió de Política Lingüística, dels coordinadors d'intercanvis, del Programa per la Qualitat Educativa, del Programa d'Ensenyament d'Idiomes, del Voluntariat Lingüístic, del Gabinet Lingüístic, de la Guia de la Universitat i de la Guia de l'Estudiant d'Intercanvi...—, de tal manera que la informació es vagi transmetent i vagi arribant a totes les persones i a tots els col·lectius de la Universitat.

Finalment, i tot que a un altre nivell, cal vetllar així mateix per difondre externament el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA entre els principals agents implicats i relacionats amb les llengües en general i amb la política universitària en particular, tant de Catalunya i d'Europa com d'arreu, amb l'objectiu d'establir complicitats i de projectar externament tant la imatge de la Universitat com la nova política lingüística de la institució.

Àrea de la formació i l'acreditació

El PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA reposa de manera central en els coneixements de llengües dels membres de la comunitat universitària. Si bé en última instància tenir o assolir uns coneixements suficients o determinats de català, de castellà o d'anglès, i també d'altres llengües, és una responsabilitat personal de cadascú, la Universitat ofereix diversos recursos perquè tothom pugui complementar la seva formació i els seus coneixements lingüístics, i encoratja els membres de la comunitat universitària a ampliar i a acreditar els seus coneixements de llengües.

Així, doncs, tant en el cas del personal d'administració i serveis com en el cas del professorat i dels estudiants, la Universitat té una oferta formativa en diverses llengües, entre les quals destaquen el català i l'anglès, i també una oferta de certificats de coneixements lingüístics en diverses llengües. D'altra banda, també disposa d'un programa d'autoaprenentatge de català virtual, l'anomenat Servei d'Autoformació en Llengua Catalana, accessible a tots els membres de la comunitat universitària. El conjunt de les accions formatives, autoformatives i d'acreditació de coneixements lingüístics que la Universitat programa per al conjunt de la comunitat universitària es vehicula i s'ofereix a través del Programa d'Ensenyament d'Idiomes de la Universitat.

7. Desenvolupament d'una oferta completa i variada en matèria de formació en llengües

Especialment, però no només, pel que fa al català i l'anglès —que, per motius ben diferents i en grau ben diferent, són llengües amb un grau de coneixement heterogeni per part de la nostra comunitat i que requereixen una atenció formativa per poder garantir-ne un coneixement adequat dins la nostra comunitat—, la Universitat ha d'oferir en tot moment una política formativa i autoformativa adreçada als diversos col·lectius de la Universitat. Aquesta oferta ha de ser tant de llengua general com d'usos específics en relació amb les necessitats dels diferents col·lectius de la nostra comunitat. En aquest sentit, cal prestar una atenció especial als cursos de català per a estudiants i professors estrangers o d'intercanvi, i també als cursos d'anglès per a tots els col·lectius de la Universitat.

8. Desenvolupament d'una oferta completa i variada en matèria d'acreditació de coneixements lingüístics

En l'àmbit de l'acreditació de coneixements lingüístics, cal oferir als membres de la comunitat universitària la possibilitat d'examinar-se i d'obtenir una sèrie de certificats acreditatius dels seus coneixements lingüístics, molt especialment en relació amb l'oferta formativa i autoformativa que el Programa d'Ensenyament d'Idiomes ofereix en diverses llengües. Entre aquests certificats destaquen les proves per a l'obtenció dels certificats interuniversitaris de llengua catalana expedits per la Comissió Interuniversitària de Formació en Llengua Catalana (CIFOLC) i homologats per la Generalitat de Catalunya, els certificats oficials d'espanyol com a llengua estrangera (DELE) i els certificats propis PEI-UPF d'anglès, francès, alemany, italià i altres llengües de l'oferta, tot segons el Marc Comú Europeu de Referència, directriu indispensable en l'àmbit de les llengües proposada pel Consell d'Europa.

Alhora, una altra funció important en aquest àmbit és ser autònoms com a centre universitari pel que fa a la certificació de coneixements de llengües i a l'assessorament tècnic i especialitzat sobre les equivalències dels diversos certificats de coneixements de llengües en relació amb l'eventual establiment o compliment de determinats requisits lingüístics en l'àmbit acadèmic, ja siguin requisits d'accés, requisits de superació de continguts acadèmics, requisits per graduar-se o requisits per obtenir la convalidació d'una assignatura, entre d'altres.

Àrea del suport

En última instància, totes les accions i objectius del PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA i la major part de les activitats de la Universitat acaben esdevenint, d'una manera o d'una altra, actes lingüístics, és a dir, acaben vehiculant-se, oralment o per escrit, a través de la llengua.

Si bé, com en el cas dels coneixements de llengües, cada persona és responsable del contingut i de la qualitat dels seus actes lingüístics, per tal de complementar les habilitats, els coneixements i l'autonomia lingüístics personals de cadascú, la Universitat ofereix, a través del Gabinet Lingüístic, un servei de suport lingüístic per a les comunicacions d'àmbit institucional, amb el doble objectiu de vetllar tècnicament per uns usos lingüístics homogenis i de qualitat en el conjunt de la Universitat i de contribuir tècnicament a l'assoliment dels objectius de multilingüització de la Universitat.

9. Desenvolupament d'una política activa en matèria de suport lingüístic

En el marc dels objectius i de les activitats que s'estableixen en el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, la Universitat ofereix, a través del Gabinet Lingüístic, el suport i l'assessorament lingüístic necessaris per garantir uns usos lingüístics homogenis i de qualitat en les comunicacions d'àmbit institucional de la Universitat, com a complement i com a reforç de l'autonomia lingüística dels usuaris i en el marc de la política lingüística general de la Universitat. Alhora, el Gabinet Lingüístic presta assessorament i suport tècnic al Vicerectorat de Promoció Lingüística en relació amb la planificació, el desenvolupament i la implementació de la política lingüística de la Universitat.

Partint de la premissa que cadascú és responsable de la documentació i dels escrits que genera, aquest servei d'assessorament i de suport lingüístics és doncs un complement i un reforç dels coneixements, de la formació i de l'esforç personal de cadascú en matèria de llengües i de qualitat lingüística, i consisteix bàsicament en un servei d'assessorament lingüístic i terminològic sobre, principalment, les tres principals llengües d'ús de la UPF, d'una banda, i en l'assumpció interna o la gestió de determinats serveis de correcció i de traducció entre aquestes o altres llengües, sobretot en relació amb la documentació institucional (gestió i administració, publicacions, projecció exterior), incloent-hi els documents de gestió acadèmica (plans i guies docents, webs dels departaments i dels centres) de la Universitat. A banda, la Universitat té l'objectiu de poder assumir internament, a través d'altres unitats gestionades sense ànim de lucre, com ara al Programa d'Ensenyament d'Idiomes, les seves traduccions a terceres llengües.

Amb aquesta mateixa finalitat, el Gabinet Lingüístic col·labora amb els òrgans corresponents de la Universitat per a l'increment de la qualitat i de l'autonomia lingüístiques dels membres de la comunitat universitària, entre d'altres en la concepció i la programació de cursos de formació sobre habilitats i eines específiques de gestió lingüística (verificadors ortogràfics, programes de traducció automàtica, diccionaris i recursos en línia...) i en la difusió d'eines de suport a la generació de documents.

Àrea de la dinamització

Amb l'objectiu de contribuir al desenvolupament del PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA i de les accions i dels objectius que s'hi estableixen, és important que hi hagi una acció institucional concreta que, tot recollint aspectes dels àmbits de la informació, la formació i el suport, però sense ser pròpiament cap d'aquests àmbits, treballi per activar i per cohesionar tots aquests aspectes, en un context informal i de proximitat.

Des de la perspectiva, doncs, de les accions i els objectius que s'estableixen en el PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA, cal treballar amb l'objectiu d'ajudar el conjunt dels membres de la comunitat universitària a assolir els objectius de multilingüització que persegueix la Universitat, tot divulgant i donant a conèixer la realitat lingüística de la Universitat, la política lingüística institucional, la realitat lingüística i cultural de Catalunya i els aspectes més diversos de la cultura catalana, tot plegat des d'una òptica d'afavoriment del contacte personal i de l'impuls de l'intercanvi lingüístic i cultural entre professors, estudiants locals i forans i membres del personal d'administració i serveis de la Universitat.

10. Desenvolupament d'una política activa en matèria de dinamització lingüística i d'impuls de la integració i de la interrelació lingüística i cultural

Entenent per *dinamització*, bàsicament, l'activació o posada en moviment de la informació en matèria de llengües i de promoció lingüística i de tot el que hi està relacionat, en aquesta àrea d'actuació cal treballar, des d'un plantejament de proximitat, amb el triple objectiu següent: en primer lloc, contribuir de manera activa a divulgar i a donar a conèixer al conjunt de la comunitat universitària la política lingüística de la Universitat i tot el que se'n deriva; en segon lloc, ajudar els professors i els estudiants de mobilitat a conèixer millor el context social i cultural i els principals aspectes de la realitat de Catalunya en general i de la UPF en particular, tot facilitant-los alhora el contacte i la relació amb els estudiants i els professors locals, per tal que se sentin còmodes en el nostre entorn, s'hi sentin implicats i s'hi integrin durant la seva estada a la Universitat; i, finalment, ajudar tant els professors i els estudiants de mobilitat com la resta de professors i d'estudiants de la Universitat i, també, els membres del personal d'administració i serveis que puguin estar-hi interessats, a adquirir, en un context informal i d'intercanvi personal, els coneixements i les habilitats lingüístics necessaris per poder desenvolupar amb plenitud la seva vida acadèmica o laboral en un entorn multilingüe com el de la Universitat Pompeu Fabra i per poder desenvolupar-se adequadament en com a mínim les tres principals llengües d'ús de la Universitat.

En el marc d'aquest PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME, la Universitat dóna importància a l'arribada o acollida lingüística i cultural per a tots els seus col·lectius. En aquest sentit, el Pla articularà fórmules diferenciades per al primer contacte amb el personal docent, amb l'alumnat i amb el personal d'administració i serveis, i a través del programa de Voluntariat Lingüístic vehicularà a més una sèrie d'accions que han de permetre assolir els objectius del Pla en l'àmbit de la dinamització, mitjançant accions de recepció i benvinguda, un programa d'activitats i de sortides de caràcter lúdic i cultural per donar a conèixer aspectes diversos de la cultura catalana per Barcelona i la resta de Catalunya, i una borsa d'intercanvi lingüístic (parelles lingüístiques) per tal d'afavorir la integració lingüística dels estudiants i professors nous i la internacionalització i multilingüització dels estudiants i professors catalans i dels membres del personal d'administració i serveis des de la perspectiva que s'estableix en aquest PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA.